

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ คือ ปัจจัย ๔ ได้แก่ ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์มาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน แต่สภาพสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ทำให้มนุษย์ในสังคมส่วนหนึ่งมุ่งหาความสุขทางโลก ละทุกข์ ให้ความสำคัญกับรูปธรรมทางวัตถุมากกว่านามธรรมทางด้านจิตใจ เป็นผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาเป็นปัญหาทางสังคม เช่น ปัญหาความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินอันเกิดจากการเพิ่มขึ้นของคดีทางด้านอาชญากรรม ปัญหาสิ่งแวดล้อม และอื่น ๆ ผู้ที่ก่อให้เกิดปัญหาส่วนหนึ่งมุ่งแสวงหาความสุขให้กับตนทางด้านทรัพย์สินเงินทอง ต้องการเป็นผู้มีฐานะเงินทองมั่งคั่ง มีเกียรติยศชื่อเสียง เป็นที่ชื่นชมของผู้คนต่าง ๆ ทางสังคมหรือได้รับการยอมรับทางสังคมในด้านเศรษฐกิจ ซึ่งผลของการกระทำผิวนั้นส่งผลให้ตนเองได้รับผลกระทบที่กระทำไว้ตามข้อกำหนด กฎระเบียบหรือกฎหมายของสังคม

ในสังคมปัจจุบัน มนุษย์มีความมุ่งหวังที่จะดำเนินชีวิตให้มีความสุขกินดีอยู่ดีในด้านต่าง ๆ และต้องการประสบความสำเร็จในชีวิต มีเกียรติยศชื่อเสียงเป็นที่เชื่อถือของคนทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นทางการศึกษา ด้านหน้าที่การงานในการประกอบอาชีพและครอบครัว ตลอดจนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ ของสังคมที่อาศัยอยู่ร่วมกัน แต่การเป็นบุคคลที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นต้องอาศัยปัจจัยทั้งภายนอกได้แก่สิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต และปัจจัยภายในได้แก่การมีสภาพจิตใจที่มีความฝึกจิต ข่มตน และรักษาใจ อดทน เสียสละ เพื่อให้ตนได้ดำเนินชีวิตอยู่ในโลกได้อย่างมีความสุข เจริญก้าวหน้าด้วยฐานะ ยศ ทรัพย์สินสมบัติ และความร่ำรวยเป็นสุขตลอดกาลแห่งอายุขัย

ทิศทางการพัฒนาประเทศได้กำหนดขึ้นบนพื้นฐานของการเสริมสร้างทุนของประเทศ ทั้งทุนทางสังคม ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ให้เข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง ชีดคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาและดำเนินชีวิตตาม “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อมุ่งสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน โดยยุทธศาสตร์การพัฒนาคอนและสังคมไทย จึงให้ความสำคัญลำดับสูงกับการพัฒนาคุณภาพคนซึ่งเป็นเป้าหมายสุดท้ายที่จะได้รับผลประโยชน์หรือผลกระทบจากการพัฒนา และเป็นผู้พัฒนาไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ

ดั่งเนื้อความในคัมภีร์พระสุตตันตปิฎกสังยุตตนิกาย สคาถวรรคอาฬวกสูตร พระผู้มีพระภาคได้ตรัสตอบปัญหาของอาฬวกยักษ์ว่า “บุคคลอยู่ครองเรือนประกอบด้วยศรัทธา มีธรรม ๔ ประการนี้คือ สัจจะ ธรรม ธิติ จาคะ ละโลกนี้ไปแล้ว ย่อมไม่เศร้าโศก... ในโลกนี้มีอะไรที่จะยิ่งไปกว่าสัจจะ ธรรม ชันติ จาคะ”^๑ ส่วนในขุททกนิกาย อิติวุตตกะ อรรถวรรค พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ว่า “... ในโลกนี้ เหตุให้ได้เกียรติที่ยิ่งไปกว่าสัจจะก็ดี เหตุให้มีปัญญาที่ยิ่งไปกว่าธรรมะก็ดี เหตุให้ผูกมิตรสหายไว้ได้ที่ยิ่งไปกว่าจาคะก็ดี เหตุให้หาทรัพย์ได้ที่ยิ่งไปกว่าขันติก็ดี มีอยู่หรือไม่”^๒

ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ควรตั้งมั่นอยู่บนความดีงามของศีลธรรม จรรยา ประพฤติธรรม ตามหลักธรรมคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือหรือตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาซึ่งเราสามารถนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ให้เกิดความสุขในโลกนี้และโลกหน้าได้ โดยจะขอจะกล่าวถึงความสุขของคฤหัสถ์โดยยึดหลักธรรมฆราวาสธรรม ๔ ของบุคคลทั่วไปที่ต้องการมีชีวิตอย่างมีความสุข สามารถสร้างเกียรติยศ สร้างปัญญา สร้างทรัพย์สมบัติ และสร้างบุญญาธิการให้เกิดขึ้นได้สำเร็จด้วยกำลังความเพียรของตน ต้องประกอบด้วยฆราวาสธรรม อันมนุษย์ทุกคนที่เกิดมาในโลกแล้ว ย่อมมีความปรารถนามุ่งหวังแห่งชีวิตตรงกัน คือ มีความปรารถนาอยากจะได้ดำรงชีวิตอยู่ในโลกโดยปราศจากอุปสรรคและภัยอันตรายทั้งปวง ผ่านพ้นจากความวิบัติ ความเสื่อมหายนะ และความทุกข์ทรมาน โดยประการทั้งปวง มีความประสงค์อยากจะได้ดำรงชีวิตอยู่ในโลกให้ประสบแต่ผลที่ตนปรารถนา ให้การดำเนินเจริญก้าวหน้าขึ้นไปทุกด้านโดยลำดับ และบรรลุผลแห่งความสงบร่มเย็นเป็นสุขโดยสิ้นเชิงตลอดชั่วอายุขัย อิฏฐวิบูลย์ผลดังกล่าวมานั้น จะสำเร็จได้ตามความปรารถนา ย่อมต้องอาศัยการประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักดำเนินชีวิต ถ้าเป็นเช่นนั้นแล้ว การดำเนินชีวิตอยู่ในโลก ก็จะประสบแต่ความเสื่อม ความวิบัติหายนะ และความเป็นอยู่อย่างทนทุกข์ทรมานตลอดกาลแห่งชีวิต โดยแท้ หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา อันเป็นปัจจัยแห่งการประพฤติปฏิบัติ เพื่อบรรลุอิฏฐวิบูลย์ผลสำเร็จได้ตามปรารถนานั้น สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงไว้เป็นอันมาก เพื่อให้เหมาะสมกับอัธยาศัยของแต่ละบุคคลที่จะนำไปประพฤติปฏิบัติตามสถานะและโอกาส แต่จะนำมาแสดงในพระธรรมเทศานี้ โดยปริยายหนึ่งเรียกว่า ฆราวาสธรรม คือธรรมที่บุคคลผู้เกี่ยวข้องด้วยการอยู่ครองเรือน^๓ ดังนั้น ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่องการประยุกต์ฆราวาสธรรมเพื่อการครองเรือน

^๑ ส.ส. (ไทย) ๑๕/๒๔๖/๓๕๔.

^๒ บ.สุ. (ไทย) ๒๕/๑๕๑/๕๔๕.

^๓ พระพุทธวิงวตานุโม (บุญมา ภิรมมเถร), **ทีปธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์พรินต์ติ้ง จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๔๗.

ในสังคมไทย เพราะเห็นว่าคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนานั้นมีคำสั่งสอนเกี่ยวกับบทบาทการเป็น
ฆราวาสครองเรือนที่ดี ซึ่งเป็นคุณสมบัติประจำตนขั้นพื้นฐานซึ่งจะนำมาด้วยเกียรติยศ สร้าง
ปัญญา ทรัพย์สมบัติ และสร้างบุญญาติมิตรให้เกิดขึ้นได้สำเร็จได้ด้วยกำลังความเพียรของตน เมื่อ
ตนเองและชีวิตคู่มีความสุขแล้วจะทำให้สังคมมีความเป็นปกติสุข

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาหลักของฆราวาสธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการครองเรือน
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักฆราวาสธรรมเพื่อการครองเรือนในสังคมไทย

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ ความสำคัญของฆราวาสธรรมเป็นอย่างไร
- ๑.๓.๒ แนวทางการเป็นฆราวาสครองเรือนที่ดีตามแนวพระพุทธศาสนาเป็นอย่างไร
- ๑.๓.๓ ฆราวาสธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนานำมาประยุกต์ใช้กับสังคมไทย

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำวิจัยด้วยเอกสาร
(Documentary Research) ตามกรอบที่กำหนดจากวัตถุประสงค์ โดยใช้วิธีเชิงพรรณนา
(Descriptive)

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยวางกรอบหรือขอบเขตในการศึกษาจากงานวิจัยที่ปรากฏในในคัมภีร์
พระพุทธศาสนาเถรวาท คือ พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา และคัมภีร์อื่น ๆ พร้อมทั้ง
หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้ แล้วนำข้อมูล
เหล่านั้นมารวบรวมวิเคราะห์

การวิจัยมีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์บุคคลเชิงลึก(In-dept Interview) คือการสัมภาษณ์
เพื่อให้ได้ข้อมูลต่างๆ ในวิธีคิดของผู้ถูกสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ฆราวาสธรรมเพื่อการ
ครองเรือนในสังคมไทย

ขอบเขตด้านประชากร

ในการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ฆราวาสธรรมเพื่อการครองเรือนในสังคมไทย จำนวน ๑๒ คน ประกอบด้วย พระภิกษุ นักธุรกิจเชิงพุทธ นักปฏิบัติธรรม คริสตชนและพุทธศาสนิกชน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ฆราวาส หมายถึง บุคคลทั่วไปที่ไม่ใช่นักบวช เป็นบุคคลที่อยู่ครองเรือน หรือดำเนินชีวิตแบบชาวบ้าน คนธรรมดาทั่วไป

ฆราวาสธรรม ๔ หมายถึง ธรรมที่นำซึ่งความสุขความเจริญและความสงบเย็นแก่ผู้ปฏิบัติตาม ประกอบด้วย สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ

ครองเรือน หมายถึง บุคคลทั่วไปที่ไม่ใช่นักบวชจะมีชีวิตเป็นคู่สมรสหรือไม่มีคู่สมรสในการดำเนินชีวิต

พระพุทธศาสนาเถรวาท หมายถึง พระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทที่ถือคติที่พระอรหันต์พุทธสาวกได้วางหลักธรรมวินัยไว้เมื่อปฐมสังคายนา

การประยุกต์หลักฆราวาสธรรมเพื่อการครองเรือน หมายถึง การนำหลักธรรม สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ ไปประยุกต์ปรับใช้ในการทำงาน การดำเนินชีวิต หรือในครอบครัวของตนอย่างมีความสุข

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ก. เอกสาร

๑.๖.๑ พระราชวรมุนี (ประยูร ปยุตโต) ได้กล่าวถึงฆราวาสธรรมไว้ในหนังสือเรื่อง “คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่” สรุปว่า ฆราวาสธรรม หมายถึง ธรรมสำหรับฆราวาส ธรรมสำหรับการครองเรือนหรือหลักการครองชีวิตคฤหัสถ์ คือ ๑) สัจจะ หมายถึง ความจริง ซื่อสัตย์ จริงใจ พุคจริง ทำจริง ๒) ทมะ หมายถึง การฝึกฝน การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัดตัดสินใจ แก้ไขบกพร่อง ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา ๓) ขันติ หมายถึง ความอดทน ตั้งหน้าทำหน้าที่การงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง ทนทาน ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย ๔) จาคะ หมายถึง ความเสียสละ สละกิเลส สละความสุขสบาย และผลประโยชน์ส่วนตน ใจกว้างพร้อมรับฟังความทุกข์ ความ

คิดเห็น และความต้องการของคนอื่น พร้อมร่วมมือช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแคบเห็นแก่ตนเองหรือเอาแต่ใจตัว^๔

๑.๖.๒ พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) ได้กล่าวถึงฉราวาสธรรมไว้ในวาระของการอบรมพระนิสิตฯ บวชภาคฤดูร้อน พ.ศ. ๒๕๑๓ ว่าฉราวาสธรรมโดยตรงมี ๓ ระดับจึงจะเป็นฉราวาสธรรมที่มีความสุขโดยขั้นต้นคือ เรื่องทำมาหากิน เรื่องการสังคม เรื่องทศก เป็นต้น นี้จะต้องปฏิบัติให้ดี การบริหารชีวิตให้ลุล่วงไปด้วยดีเกี่ยวกับส่วนตัวในเรื่องทรัพย์ ตำแหน่ง การงาน และให้ลุล่วงไปด้วยดีเกี่ยวกับสังคม คือ มีการกระทำที่ถูกต้องเกี่ยวกับคนรอบทิศ ขั้นกลางคือ มีศรัทธามั่นรู้จักในพระพุทธรู้จักพระธรรมรู้จักพระสงฆ์ แล้วก็มีศีลที่ดีเป็นเรื่องสูงขึ้นไปสำหรับจะได้มีจิตใจสูงขึ้นไปในทางธรรมนี้ เรียกว่าฉราวาสธรรมในระดับกลาง ซึ่งต้องรู้จักหลักของ พระศาสนาอย่างถูกต้อง และมีความศรัทธา ความเชื่อ ความเลื่อมใสแน่วแน่ในพระพุทธรู้จักพระธรรม พระสงฆ์ และมีศีลดีก็จะมีความสุขในขั้นสูงขึ้นไป และขั้นสูงคือ ปฏิบัติป้องกันบรรเทา และขัดทุกขในชีวิตด้วยหลักสุญญตา ฉราวาสธรรมเป็นธรรมะเครื่องมือที่จะช่วยให้ฉราวาสสามารถดำเนินชีวิตไปตามลำดับขั้นตอนจนถึงที่สุดแห่งการปฏิบัติ^๕

๑.๖.๓ ชัยวัฒน์อดิพัฒน์ และทวี ผลสมภพ^๖ ได้กล่าวถึงฉราวาสธรรมไว้ในหนังสือเรื่อง “หลักพระพุทธศาสนา” สรุปว่า ฉราวาส คือ ผู้ครองเรือนชีวิตของผู้ครองเรือนต้องมีการสมาคม การสมาคมกับคนอื่นต้องมีความจริงใจต่อเขา ต้องรู้จักข่มจิตของตน เมื่อประสบเหตุการณ์ไม่ดี ต้องมีความอดทนเพื่อต่อสู้กับชีวิต และในบางครั้งต้องบริจาคสมบัติของตนเมื่อเห็นคนอื่นเดือดร้อน คือ ๑) สัจจะ หมายถึง มีความจริงใจต่อผู้อื่น ๒) ทมะ หมายถึง มีนิสัยข่มความรู้สึกของตน ๓) ขันติ หมายถึง มีความอดทน ๔) จาคะ หมายถึง บริจาคสิ่งของของตนเพื่อประโยชน์คนอื่น

๑.๖.๔ หลวงกนิชอดิโยธินได้กล่าวถึงฉราวาสธรรมไว้ในหนังสือเรื่อง “อธิบายธรรมวิภาค น.ช.ตรี” สรุปว่า ฉราวาสธรรม เป็นธรรมโดยตรงของฉราวาส เป็นธรรมนำมาซึ่งความสุข

^๔ พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต), คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๘), หน้า ๔๓.

^๕ พุทธทาสภิกขุ, ฉราวาสธรรม, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด การพิมพ์พระนคร, ๒๕๑๘), หน้า ๗๗.

^๖ ชัยวัฒน์อดิพัฒน์และทวี ผลสมภพ, หลักพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๘), หน้า ๘๘-๘๙.

ความเจริญ เป็นสามัคคีธรรมอันควบคุมบุคคลไว้ให้กลมเกลียวกัน ผู้ปฏิบัติย่อมเกิดความไพญลย์ และตั้งตระกูลให้ถาวรมีความสุขเจริญได้แก่

สัจจะ หมายถึง สัตย์ซื่อแก่กัน ซื่อตรงต่อกัน เป็นคุณธรรมที่สำคัญในการคบหาของประชาชน ถ้าหากแต่ละบุคคลต่างประพฤติซื่อตรง ไว้วางใจซึ่งกันและกันย่อมจะนำความเจริญมาสู่บุคคลผู้ประพฤติปฏิบัติ

ทมะ หมายถึง รู้จักข่มจิตของตน ความข่มใจ เป็นธรรมสำคัญประการหนึ่งเพราะคนทั้งหลายย่อมมีอริยาศัยแตกต่างกัน ถ้าไม่มีการข่มใจ ปล่อยให้ประพฤติไปตามกิเลสย่อมทำให้แตกสามัคคีกันโดยง่าย จึงควรมีอุบายข่มใจของตน เมื่อถูกกิเลสเข้าครอบงำ อย่าหุนหัน กระทำลงไปตามอำนาจของกิเลส ผู้ที่มีทมะเป็นผู้ที่อยู่ห่างจากความผิดพลาด ทั้งเป็นผู้อารักขาสามัคคี

ขันติ หมายถึง อดทน อดกลั้น เมื่อมีเหตุการณ์มากระทบ ทำให้เกิดโทสะ เมื่อใช้ทมะคือรู้จักข่มใจตนเข้าช่วยแล้ว แต่ยังไม่สำเร็จ ก็ต้องใช้ขันติ อดกลั้นเข้าช่วยอีกแรงหนึ่ง ก็ต้องรู้จักอดกลั้นต่อเหตุการณ์อันจะยั่วให้เกิดโทสะ

จาคะ หมายถึง สละให้ปันสิ่งของของตนแก่คนที่ควรให้ปัน การให้เป็นกิจสำคัญประการหนึ่งของชนผู้อยู่เป็นหมู่เหล่า เป็นการผูกไมตรีซึ่งกันและกัน เพราะคนเกิดมามีสุข มีทุกข์ มีฐานะ มีอาชีพแตกต่างกัน ดังนั้น จึงควรมีน้ำใจไมตรีอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันและกัน^๑

จากการทบทวนเอกสาร พบว่าพระวาจาธรรมเป็นธรรมโดยตรงสำหรับพระราชาที่จะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต พระวาจาธรรมประกอบด้วย สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ เป็นธรรมที่ทำให้บุคคลมีความกลมเกลียวกัน ผู้ปฏิบัติตามหลักธรรมนี้จะนำมาซึ่งความสุขความเจริญ และช่วยให้สามารถดำเนินชีวิตไปตามลำดับขั้นตอนจนถึงที่สุดแห่งการปฏิบัติ

ข. งานวิจัย

๑.๖.๕ นริญา ธนกุลภารัชต์^๒ ได้กล่าวถึงพระวาจาธรรมไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง “ความสุขของพระพุทธศาสนิกายเถรวาทกับความสุขทางจริยศาสตร์” ผลจากการศึกษาพบว่า พระพุทธศาสนามีได้มีจุดมุ่งหมายให้แสวงหาความสุขแบบโลกียะ เช่น ความเพิลิตเพิลินจากการ

^๑ กลินอรรถโยธิน, อธิบายธรรมวิภาคน.ธ.ตรี, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมบรรณาการ, ๒๕๑๑), หน้า ๒๒.

^๒ นริญา ธนกุลภารัชต์, “ทัศนเรื่องความสุขของพระพุทธศาสนิกายเถรวาทกับความสุขทางจริยศาสตร์”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๗), หน้า ๘๔.

เสพ การบริโภค การได้โชค ยศเกียรติ อำนาจ บริวารหรือการไปเกิดในสวรรค์ หากแต่ พระพุทธศาสนาสนับสนุนมนุษย์ลดกิเลส และทำลายตัวตนหาซึ่งเป็นเชื้อของความทุกข์ อันจะทำให้มนุษย์นั้นประสบความสำเร็จในระดับประณีตยิ่งขึ้น จนกระทั่งถึงซึ่งนิพพานสุขอันเป็น จุดหมายสุดท้ายของพุทธศาสนา

๑.๖.๖ นกัศวรณ ปรารภพันธู์^๕ ได้กล่าวถึงทรวาสรธรรมไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมผู้นำเยาวชนตามหลักทรวาสรธรรม ๔ ศึกษากรณี โรงเรียนสามพรานวิทยา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม” ผลจากการศึกษาพบว่า ความต้องการของเยาวชนส่วนใหญ่ ต้องการผู้นำตามหลักทรวาสรธรรม ๔ ในด้านการตัดสินใจเป็นอันดับแรก รองลงมาต้องการผู้นำในด้าน เป็นแบบอย่างที่ดี และสุดท้ายต้องการผู้นำในด้านการนำพาทำความดีโดยความต้องการของ เยาวชนอยู่ในระดับมาก โดยทั้งเพศชายมีความต้องการผู้นำในด้านต่าง ๆ ไม่แตกต่างกัน และอยู่ ระดับนัยสำคัญที่ ๐.๐๕

๑.๖.๗ เรด้า จันทรเหลียง^๖ ได้กล่าวถึงทรวาสรธรรมไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง “การปฏิบัติงานตามหลักทรวาสรธรรม ๔ ของตำรวจจราจร สถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น” ผลจากการศึกษาพบว่า ตำรวจจราจร สถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น มีการปฏิบัติงานตามหลักทรวาสรธรรม ๔ ไม่แตกต่างกัน และอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = ๔.๔๖) ยกเว้นเรื่องของอายุทำให้การ ปฏิบัติงานตามหลักทรวาสรธรรม ๔ แตกต่างกัน ดังนั้นจึงมีการเสนอแนวทางพัฒนาการ ปฏิบัติงานตามหลักทรวาสรธรรม ๔ ด้วยการปลูกฝังจิตสำนึกเห็นแก่ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน พัฒนาความซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา ตระหนักและรักในหน้าที่ ปฏิบัติงานอย่างมีสติ มีความ ไตร่ตรอง อดทน ขยันหมั่นเพียร มีความเสียสละ ดำรงชีวิตให้พอเพียง ฝึกควบคุมอารมณ์โดยใช้ ธรรมเข้ากล่อมเกลาคิดใจ เพื่อลดความตึงเครียด ปฏิบัติงานตามอุดมคติตำรวจอย่างเคร่งครัด เพื่อ ประโยชน์สุข ของประชาชนเป็นสำคัญ

^๕ นกัศวรณ ปรารภพันธู์, “การพัฒนาคุณธรรมผู้นำเยาวชนตามหลักทรวาสรธรรม ๔ : ศึกษากรณี โรงเรียนสามพรานวิทยา อำเภอสามพรานวิทยา จังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ข.

^๖ เรด้า จันทรเหลียง, “การปฏิบัติงานตามหลักทรวาสรธรรม ๔ ของตำรวจจราจร สถานี ตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ก-ข.

๑.๖.๘ พระสมทบ ธิรปัญญา (รุ่งมิตรจรัสแสง)^{๑๑} ได้กล่าวถึงฆราวาสธรรมไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง “ภาวะผู้นำของเยาวชนตามหลักฆราวาสธรรม ๔ : กรณีศึกษา โรงเรียนหล่มสักวิทยาคม จังหวัดเพชรบูรณ์” ผลจากการศึกษาพบว่าระดับภาวะผู้นำของเยาวชนตามหลักฆราวาสธรรม ๔ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = ๓.๘๙) มีการนำหลักฆราวาสธรรม ๔ มาใช้ศึกษาภาวะผู้นำเยาวชนของโรงเรียนหล่มสักวิทยาคม ทำให้นักเรียนมีความรู้เรื่องหลักธรรมที่ดี รู้ว่าอะไรควรทำอะไรไม่ควรทำ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ส่วนปัญหาและอุปสรรค เกิดจากสภาพครอบครัวแตกแยก ไม่ใส่ใจดูแลกัน การไม่เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของนักเรียนเอง เป็นสาเหตุให้ขาดการตัดสินใจที่ดี ขาดความรับผิดชอบ ขาดการเสียสละ แต่เกิดการอยากรู้อยากลอง อันเนื่องมาจากสื่อโฆษณาช่วยกระตุ้นหรือยั่วยุให้เกิดการกระทำตามใจตัวเอง ตามกระแส และขาดความอดทน ดังนั้นแนวทางวิธีแก้ไขที่ดี คือ ผู้ปกครอง ผู้ใหญ่ คุณครูหรือผู้มีส่วนรับผิดชอบต้องเสียสละ ต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ส่งเสริมให้รู้จักการคิดที่ถูกต้อง สร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในโรงเรียน ชี้แนะหลักการดำเนินชีวิตที่ดี เพื่อให้เยาวชนได้เข้าใจหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวและสังคม

๑.๖.๙ ประครอง พงษ์ชนะ^{๑๒} ได้กล่าวถึงฆราวาสธรรมไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง “การบริหารงานบุคคลตามหลักฆราวาสธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑” ผลจากการศึกษาพบว่า ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักฆราวาสธรรมในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในพื้นที่อำเภอบ้านฝาง โดยภาพรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = ๓.๘๘) ฉะนั้นควรมีการส่งเสริมหลักฆราวาสธรรม คือ ธรรมสำหรับครองเรือนหรือธรรมสำหรับผู้อยู่ร่วมกัน ด้วยความซื่อสัตย์ การฝึกตน ความอดทนอดกลั้น การเสียสละ การแบ่งปัน และมีน้ำใจ ซึ่งคุณสมบัติดังกล่าวสามารถสร้างเกียรติยศ สร้างปัญญา สร้างทรัพย์สมบัติ และสร้างหมู่ญาติมิตรให้เกิดขึ้นได้ด้วยกำลังความเพียร โดยเฉพาะนักบริหารควรปลูกฝังสั่งจะไว้ในจิตใจ เพื่อใช้บริหารบริหารคนให้ประสบความสำเร็จ

^{๑๑} พระสมทบ ธิรปัญญา (รุ่งมิตรจรัสแสง), “ภาวะผู้นำของเยาวชนตามหลักฆราวาสธรรม ๔ : กรณีศึกษา โรงเรียนหล่มสักวิทยาคม จังหวัดเพชรบูรณ์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑-๒.

^{๑๒} ประครอง พงษ์ชนะ, “การบริหารงานบุคคลตามหลักฆราวาสธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ก-ข.

ส่วนการพัฒนาตนเองตลอดเวลา เพื่อให้มีความรู้ในการบริหารครอบครัวหรือสถานศึกษาให้เจริญก้าวหน้า และเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

๑.๖.๑๐ พระมหาธานินทร์ อาทิตวโร^{๑๑} ได้กล่าวถึงฆราวาสธรรมไว้ในบทความเรื่อง “การบริหารงานตามหลักฆราวาสธรรมในพระพุทธศาสนา” สรุปว่า การบริหารงานเป็นเรื่องสำคัญ เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ หมายความว่า ผู้บริหารต้องมีศาสตร์คือความรู้เกี่ยวกับการบริหารงาน เช่น หลักฆราวาสธรรม ถือเป็นศาสตร์แห่งการบริหารงาน ส่วนศิลป์ในการบริหารต้องขึ้นกับความถนัดของปัจเจกบุคคล ดังนั้นศาสตร์และศิลป์ทั้งสองนี้ต้องดำเนินไปด้วยกัน จึงจะทำให้การบริหารงานประสบความสำเร็จ เสมือนกับการมีข้าวและมีกับข้าว การนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานก็เปรียบเหมือนการนำข้าวและกับข้าวมาปรุงเป็นอาหารแล้วรับประทาน ทำให้อิ่มท้อง หลักพุทธธรรมหมวดบริหารงาน จึงมีหลักฆราวาสธรรมเป็นอีกหมวดหนึ่งที่ผู้ครองเรือนสามารถนำไปเป็นแนวทางในการบริหารงานในครอบครัวและองค์กร เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่งใหญ่

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีการศึกษาในแง่มุมต่าง ๆ ของหลักฆราวาสธรรมในด้านการประยุกต์หลักธรรมฆราวาสธรรมเพื่อการบริหารงานในโรงเรียนหรือหน่วยงานต่างๆ ตามที่ได้ศึกษามานั้นโดยใช้หลักธรรมไปประยุกต์ในการทำงานหรือการมีส่วนร่วมในองค์กรต่างๆ หรือสถานศึกษา เช่น โรงเรียน แต่หากมองถึงการครองเรือนในการดำเนินชีวิตของคนทั่วไปที่ไม่ใช่ชนกษัตริย์ในสังคมไทยหรือผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์กับการนำหลักฆราวาสธรรมไปประยุกต์ใช้นั้นยังไม่มีผู้ใดศึกษาหลักฆราวาสธรรม เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในสังคมไทย ดังนั้นผู้วิจัยจึงถือเป็นเหตุผลสำคัญที่ขอในการศึกษาทำการวิจัยในเรื่องนี้

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการวิจัยด้วยเอกสาร (Documentary Research) โดยใช้วิธีพรรณนา (Descriptive) ด้วยการสัมภาษณ์บุคคลเชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

^{๑๑} พระมหาธานินทร์ อาทิตวโร, การบริหารงานตามหลักฆราวาสธรรมในพระพุทธศาสนา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.oknation.net/blog/Mahabandon/2014/12/07/entry-1> [๑๒ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๘].

๑.๗.๑ กำหนดกรอบในการวิจัย จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยนิยามศัพท์เฉพาะ และการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยใช้กรอบนี้เป็นเกณฑ์ในการศึกษาจากข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๗.๒ ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ วรรณคดี ฎีกา และปกรณ์วิเสสต่าง ๆ

๑.๗.๓ รวบรวมงานเขียนของนักวิชาการ ซึ่งได้ค้นคว้ารวบรวมไว้บ้างแล้วเป็นข้อมูลรอง พร้อมทั้งสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ พร้อมทั้งเพิ่มเติมความคิดเห็นของผู้วิจัย

๑.๘ ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

๑.๘.๑ ทำให้ทราบหลักของฆราวาสธรรมในพระพุทธศาสนาในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

๑.๘.๒ ทำให้ทราบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการครองเรือน

๑.๘.๓ ทำให้ทราบการประยุกต์หลักฆราวาสธรรมเพื่อการครองเรือนในสังคมไทย